

TEKSTI ja KUVAT
Sari Toikkanen

1. Havutko yksivärisiä? Vasemmalla sinertävänvihreä serbiankuusi, keskellä serbiankuuseen vartettu punertava kääpiöpurppurakuusi ja oikealla keltainen kultakuusi, jonka latvassa kasvaa kääpiöpurppurakuusi. 2. Pekka Rantanen taitaa havukasvien varttamisen. Hän on lisännyt havukasveja myös pistokkaista ja siemenistä, mutta on ottanut varttamisen omakseen.

Pekan havuerikoisuudet

PR-Taimistolta on turha hakea tavallisia metsäkuusen taimia. Jos sen sijaan osaa kysyä musta-, kulta- ja purppurakuusen yhdistelmää, niin sellainen löytyy.

Ihan kuin vierailisi jossakin Keski-Euroopan muototarhassa. Pallon, kartion ja pilarin muotoisia havukasveja kohoaa nimittäin siellä täällä. Paikka on kuitenkin pelto Lappeenrannassa, **Pekka Rantasen** taimistolla. Havukasveja ei ole leikattu muotoon, vaan ne ovat luonnosta löytyneitä erikoisuuksia.

Eikä se vielä mitään. Edes pilareiden ja pallojen yhdistelmiä ei ole saatu aikaan saksimalla, vaan varttamalla.

– Vartan kaikkea: kuusia, mäntyjä, lehtikuusia, pihtoja... Taidan olla havujen varttamisessa ykkösosaaja Suomessa, Rantanen miettii.

Sen uskoo, kun katse osuu havupuuhun, jonka helma heiluu mustakuusena, keskiosa loistaa kultakuusena ja latva kasvaa purppurakuusena. Yhdistelmähavuja näkyy monia muitakin.

Rantanen innostui kokeilemaan havujen varttamista harrastusmielessä parikymmentä vuotta sitten. Rakennusmestarina työskennellyt mies lisäsi havuja ensin itselleen, mutta lukuisten kokeilujen, tietojen ja taitojen karttumisen sekä taimimateriaalin lisääntymisen myötä hän päätti perustaa taimiston. Nyt erikoishavut työllistävät miehen kokopäiväisesti.

1. Kultakuusiaita loistaa keltaisenaan. Keltaisesta väristä saa nauttia kaksi, jopa kolme kuukautta alkukesän säästä riippuen. **2.** Puiden helmet ovat kultasurukuusia ja niiden ylle kohoaa hopeakuusia. **3.** Kultakuusta on vartettu sekä edessä näkyvään metsäkuuseen että oikealla takana olevaan purppurakuuseen.

Nosturit ja tikkaat apuna

Nykyisin taimistomestariksi itseään tituleeraavan Rantasen työ alkaa, kun hän bongaa auton ikkunasta tai hiihtoladun varrelta erikoisen havupuun. Miehen huomio kiinnittyy tavallisesta poikkeavaan kasvatapaan, värikkääseen vuosikasvuun tai vaikka suuriin ja pörhöllään oleviin neulasiin.

– Kuusesta löytyy eniten erikoismuotoja, Rantasen tietää.

Hän pistää erikoisen yksilön mieleen ja palaa myöhemmin ottamaan siitä oksia lisäämistä varten. Se ei kuitenkaan aina ole ihan yksinkertaista.

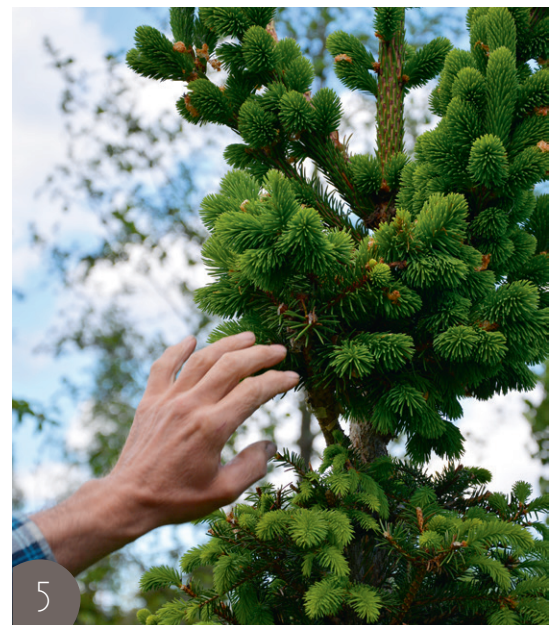
– Jalo-oksat on yritettävä saada puun latvakerroksesta. Isosta puusta se harvoin onnistuu, kun

se yleensä kasvaa metsässä, jonne autonosturilla ei pääse. Kaupunkialueella onnistuin nosturilla saamaan jalo-oksia 30-metrisestä siperianpihdasta, Rantanen kertoo Imatralta löytyneestä puusta.

Myös seuraavassa työvaiheessa saatetaan tarvita nosturia, tosin usein selvittää tikkailla. Rantanen nimittäin varttaa osan keräämistään jalo-oksista muun muassa taimistollaan kasvaviin puihin.

– Korkein puu, mitä on vartettu, oli lähes 15-metrinen. Se piti tehdä nosturilla. Ja mahdollisimman myöhään illalla, kun tuuli oli tyyntynyt, Rantanen muistelee naureskellen.

Sekin hurja temppu onnistui kuitenkin yli odotusten. Siperianpihtaan vartettu kääpiösiperianpihdan, 'Pallo-Pekan', jalo-oksia lähti hyvin kasvamaan, ja

4. Metsäkuusen latvaokistoon on vartettu kääpiökuusi ja käärmekuusia. 5. Metsäkuuseen vartetussa pylväskuudessa on tiheä ja pörhöllään oleva neulasisto. 6. Helpoin vartettava on pihlaja. Sillä voi vaikka aloittaa varttamisharjoittelun. Pekka Rantanen on istuttanut 16 pihlajainta ja saanut niistä varttamalla aikaiseksi kodan.

seuraavana kesänä Rantanen sai käydä katkaisemassa vanhan latvaverson.

Tänä vuonna Rantanen sanoo tehneensä ainakin tuhat vartetta, mutta niiden kaikkien takia hänen ei ole tarvinnut kiipeillä puihin. Noin puolet vartteista hän on tehnyt kennotaimiin. Niistä kasvaa kahdessa tai kolmessa vuodessa myyntikokoisia taimia.

Havuille hoivaa alkuvuorina

Tiettyjä erikoisuuksia taimistolta kysytään vuosi toisensa jälkeen.

- Käärme- ja kultakuusi ovat yleisimmät.
- Tänä vuonna myös purppurasurukuusi on ollut kysytty. Se loppui kesken. Nyt sitä on sata kappaletta vartettuna.

- Myös kääpiöpurppurakuusi herättää kiinnostusta, Rantanen kertoo noin puolitoistametriseksi hitaasti kasvavasta, pallomaisen tai tiheän kartiomuodon saavasta havusta, jota koristavat purppuranpunaiset vuosikasvaimet.

Tarhuri mainitsee mielellään myös siperianpihdan kääpiömuodot 'Pallo-Pekan' ja 'Pikku-Pekan'. Ne ovat hänen itsensä löytämiä ja varttamia erikoisuuksia, joita ei ole muualla myynnissä.

Havujen ostajaa Rantanen muistuttaa usein siitä, ettei istutettuja taimia pidä jättää oman onnensa nojaan, vaikka havukasvit helppohoitoisiksi tiedetäänkin.

- Alkuvuodet taimia pitää vaalia ja hoitaa. Taimia pitää kastella ja heinät on kitkettävä niiden juurilta. Pikkuhavut kannattaa myös suojata auringolta kahtena ensimmäisenä vuonna.

1. Pallot ja kartiot erottuvat peltomaisemassa. 2. Liitos- eli vartekohta on lähtenyt hyvin kasvuun. Kääpiöpurppurakuusi jatkaa latvakasvua. 3. Pekka Rantanen lisää engelmanninkuusta, jonka vuosikasvu on liilaan vivahtava.

PR-Taimiston
kotisivut
pekanhavupuut.fi

Havuille on tyypillistä, että ne jurovat pari ensimmäistä kasvukautta. Tuolloin ne kasvattavat juuriaan, ja vihreä kasvu saattaa jäädä vähäiseksi. Myös vuosikasvainten keltainen tai punainen väri voi jäädä vaatimattomaksi. Kasvua ei kuitenkaan tule kiihdyttää lannoittamalla, sillä se taas saattaa heikentää taimen talvenkestävyyttä. Kannattaa siis vain odottaa juurtumisajan yli.

Luovaa järkeilyä

Rantanen on pannut ilokseen merkille, että pitkään myyntitilastojen kärjessä olleille ulkomaisille tuijille on alettu hakea vaihtoehtoja.

– Näyttää siltä, että kotimaisten havujen suosio on kasvussa.

Hän suosittelee kotipuutarhureille kestäviä kotimaisia havukantoja, sillä niissäkin riittää valinnanvaraa. Tai jos valikoima uhkaa loppua, voi ottaa luovuuden käyttöön, niin kuin Pekka Rantanen tekee. Hän esimerkiksi järkeilee kuusiaidan perustamista näin.

– Jos nyt tekisin kuusiaidan, istuttaisin sen surukuusesta – ei tarvitsisi leikata kuin latvaa. Ja kun vielä varttaisin pallon latvaan, aita ei tarvitsisi leikata ikinä. Ja jos istuttaisin metrin välein kaksi aita vierekkäin, siitä tulisi tuuheampi. ■

Näin vartat havukasvin

OHJE Pekka Rantanen

Jalo-oksen ja vartettavan puun tai taimen on oltava samaa sukua.

Jalo-oksat kerätään talven aikana tai keväällä, kun emokasvi on vielä lepotilassa. Noin 10 senttiä pitkät jalo-oksat leikataan oksien kärjistä. Ne säilytetään lumihangessa tai pakastimessa, jonka lämpötila pysyy -1 – -3°C välissä.

Paras aika varttaa on keväällä, kun vartettava puu tai taimi on herännyt kasvuun. Toinen hyvä varttamisajankohta on heinäkuussa.

Jalo-oxsa lyhennetään 5–7 senttiä pitkäksi ja samalla sen tyveen leikataan pitkittäisviilto.

Vartettavan puun latvaoksen kylkeen tai taimen kylkeen tehdään jalo-oksen leikkauksen jälkeä vastaava viilto.

Jalo-oksen ja perusrungon viiltokohdat asetetaan vastakkain ja niiden ympärille pyöritetään vartekumi.

Vartteeseen kiinnitetään nimiliuska, jossa on tiedot emokasvista.

Vartekohta suojataan kuivumiselta sujauttamalla se muovipussiin, jonka yläosaan tehdään reikä.

Perusrungon latva katkaistaan aikaisintaan syksyllä, mieluummin vuoden tai kahden kuluttua.

1. Jalo-oksat leikataan oksien kärjistä.

2. Jalo-oksaan leikataan pitkittäisviilto.

3. Perusrungon kylkeen leikataan niin ikään pitkittäisviilto.

4. Jalo-oksen ja perusrungon viiltokohdat liitetään vastakkain.

5. Liittämiseen käytetään vartekumia.

6. Nimiliuskassa säilyvät tärkeät tiedot muun muassa emokasvista, josta jalo-oxsa on peräisin.

7. Muovipussi suojaa vartettua taimeita kuivumiselta.

8. Varttamisen jälkeen taimet kannattaa nostaa varjoon.